

DE KAARTEN UIT DE KLAS

In *De wereld tussen twee stokken* wordt het verhaal verteld achter tientallen oude schoolwandkaarten. Een boek om in te blijven turen.

tekst **Rick Pullens**

Lowie Brink
**De wereld tussen
twee stokken:
50 schoolwand-
kaarten uitgerold**

Wbooks;
208 blz. € 29,95

Wie kent ze niet: die ouderwetse schoolwandkaarten, gespannen tussen twee houten stokken. In bijna elke klas hing er vroeger wel een, meestal bedoeld voor de aardrijkskundeles – met Nederland of een provincie erop. Vaak gehavend, gerafeld of gescheurd, want zo'n kaart werd veelvuldig op- en uitgerold.

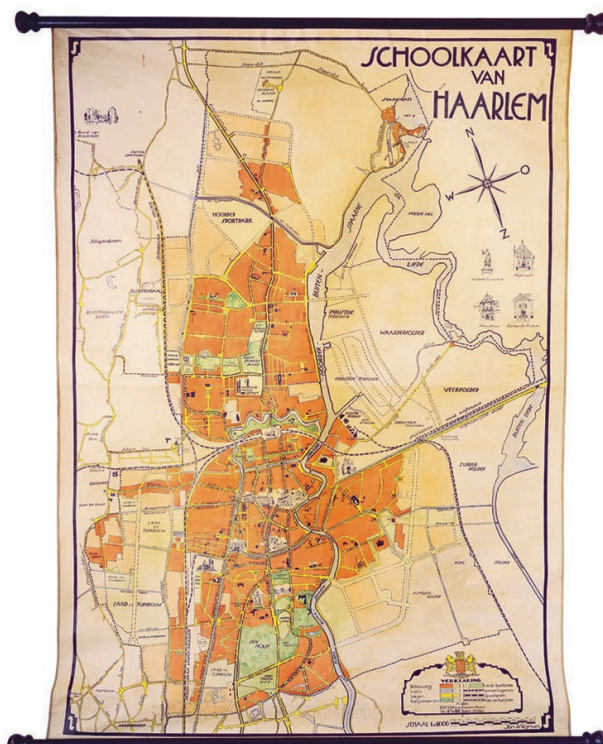
Lowie Brink kocht er dertig jaar geleden een op een boekenmarkt in Deventer. De namen van de makers – R. Bos en K. Zeeman – zeiden hem op dat moment weinig, het was vooral de heldere cartografische weergave van Gelderland die hem trof.

Niet te veel details tonen: het is een van de geheimen van een goede schoolwandkaart, concludeert hij in *De wereld tussen twee stokken*, een boek waarin het verhaal achter vijftig wandkaarten wordt verteld. Om het in de woorden van R. Bos (1849-1922) te zeggen, een van de makers van die kaart uit Deventer: 'Al mijn wandkaarten zijn uiterst goedkoop, heel sober van inhoud, in sprekende kleuren gedrukt en in overvloed duidelijk voor de leerlingen die achter in de klas zitten!'

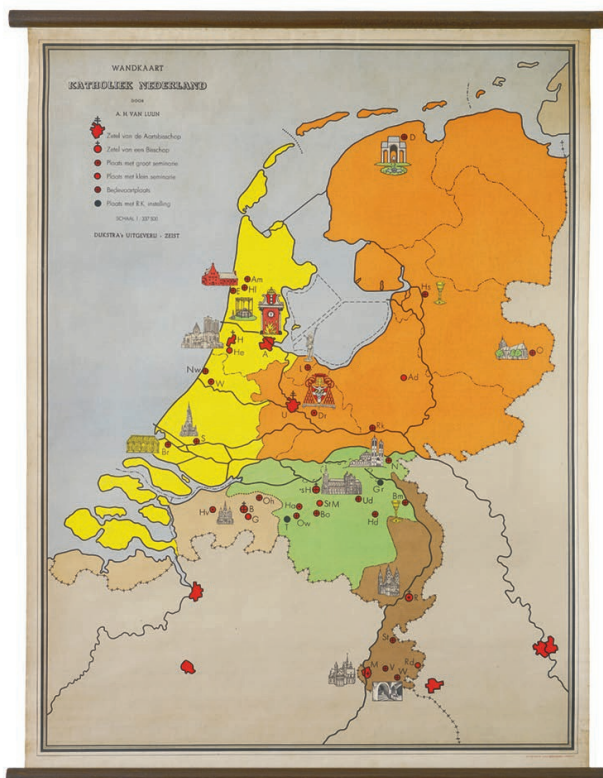
Eenvoud dus, en vooral ook van een afstand te begripen. Daar gaat het om. Toch oogden veel kaarten lang vooral complex. Neem de *Schoolwandkaart van de provincie Friesland* (1912) van H.J. Smid, 'een hoofd een-er school te Wildervank'. >>

Kaart van de provincie Friesland (1912) van H.J. Smid.

Kaart van Haarlem (1934 of 1935) van J. Wiegman.

Wandkaart katholiek Nederland (1956), A.H. van Luyn.

>> Met geel-bruin-oranje-tinten toont hij elf mogelijke combinaties van grondsoorten en bodemgebruik. Begint het u te duizelen? U bent niet de enige. De uitgeverij zat in 1939 'ondanks een sterk verlaagde prijs' nog altijd opgescheept met een flinke onverkochte voorraad.

Succesvoller waren de kaarten van Klaas Zeeman (1880-1961) – ook zijn naam stond op die ene kaart uit Deventer. De 'nestor van de Nederlandse schoolcartografie' wordt hij genoemd. Zijn *Manuscriptwandkaart van Zuidoost-Nederland* (1908) toont waarom. Kijk eens naar de tekening van de rivier- en zeedijken. Door de lijnen een groene, natuurlijke kleur te geven in het lichtgroene rivierkleigebied straalt de kaart rust uit. Fraai zijn ook, stelt Brink, 'de van een afstand duidelijke, witte provincie- en landsgrenzen met een vervagen-de bruine bies die met waterverf is aangebracht'.

Naar schatting zijn er vanaf 1820 zo'n 1250 schoolwandkaarten in Nederlandse klassen gebruikt. Van kaarten over de voormalige koloniën tot de naoorlogse weergave van katholiek Nederland, waarop naast de bisdommen ook bedevaartplaatsen, seminaries en kloosters staan. Je blijft er maar naar kijken. <<